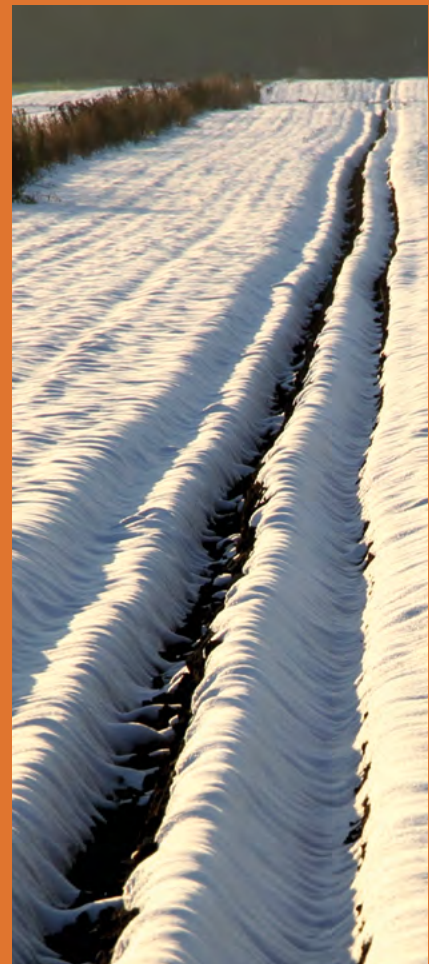

Wojciech Noworyta

MAZOWIECKIE PORY ROKU

MAZOWIECKIE PORY ROKU

25^{lat} Mazowsze

Wojciech Noworyta

MAZOWIECKIE PORY ROKU

Informator wystawy pod redakcją
Janusza Gmitruka i Tadeusza Skoczka

Warszawa 2023

Wojciech Noworyta

MAZOWIECKIE PORY ROKU

30 maja – 16 czerwca 2023

Galeria Brama Bielańska Cytadeli Warszawskiej

ISBN 978-83-67398-08-4

Wydawnictwo Muzeum Niepodległości

(identyfikator wydawnictwa naukowego 42-700)

al. Solidarności 62; 00-240 Warszawa

wydawnictwo@muzn.pl

tel. 826 90 91 w. 41

KRZYSZTOF KAMIL BACZYŃSKI

MAZOWSZE

1

Mazowsze. Piasek, Wisła i las.
Mazowsze moje. Płasko, daleko —
pod potokami szumiących gwiazd,
pod sosen rzeką.

Jeszcze tu wczoraj słyszałem trzask:
salwa jak poklask wielkiej dłoni.
Był las. Pochłonął znowu las
kaski wysokie, kości i konie.

2

Zda mi się, stoi tu jeszcze szereg,
mur granatowy. Strzały jak baty.
Czwartego pułku czapy i gwery
i jak obłoki — dymią armaty.

3

Znowu odetchniesz, grzywo zieleni,
piasek przesypie się w misach pól
i usta znowu przylgną do ziemi,
będą całować długi świst kul.

Wisło, pamiętasz? Lesie, w twych kartach
widzę ich, stoją — synowie powstań
w rozdartych bluzach — ziemi uparta —
— jak drzewa prości.

4

W sercach rozwianych, z hukiem dwururek
rok sześćdziesiąty trzeci.

Wiatr czas zawiewa. Miłość to? Życie?
Płatki ich oczu? Płatki zamieci?

5

Piasku, pamiętasz? Ziemi, pamiętasz?
Rzemień od broni ramię przecinał,
twarze, mundury jak popiół święty.
Wnuków pamiętasz? Światła godzinę?

6

I byłeś wolny, grobie pokoleń.
Las się zabliznił i piach przywalił.
Pługi szły, drogi w wielkim mozole,
zapominały.

7

A potem kraju runęło niebo.
Tłumy obdarte z serca i z ciała,
i dymił ogniem każdy kęs chleba,
i śmierć się stała.

Piasku, pamiętasz? Krew czarna w supły
związana — ciekła w wielkie mogiły,
jak złe gałęzie wiły się trupy
dzieci — i batów skręcone żyły.

Piasku, to tobie szeptali leżąc,
wracając w ciebie krwi nicią wąską,
dzieci, kobiety, chłopci, żołnierze:
„Polsko, odezwij się, Polsko”.

Piasku, pamiętasz? Wisło, przepłyniesz
szorstkim swym sukniem po płaszczu plemion.
Gdy w boju padnę — o, daj mi imię,
moja ty twarda, żołnierska ziemio.

26 lipca 1943

WPROWADZENIE

Obchodzimy 25. lecie samorządu województwa mazowieckiego. Zmienia się nasza mazowiecka ojczyzna, nasz matecznik. Zmiany widzimy na każdym kroku. Nowe drogi, chodniki, ścieżki rowerowe, ale też szkoły, przedszkola, boiska, hale sportowe czy place zabaw. To również dobrze wyposażone i zmodernizowane szpitale, muzea, teatry czy biblioteki. Dodatkowo setki kilometrów sieci wodociągowych i kanalizacyjnych, nowe lub zmodernizowane oczyszczalnie ścieków. Mazowsze zmieniało się na naszych oczach, a te zmiany są efektem pracy nas – mieszkańców, przedsiębiorców, samorządowców. Wspólnie budowaliśmy nasz region. Wspólnie uczyliśmy się samorządności i współpracy.

W tej chwili województwo mazowieckie jest jednym z najlepiej rozwijających się regionów europejskich, wytwarzającym blisko jedną czwartą polskiego PKB. Regionem nowoczesnym, liderem rozwoju w sferze ekonomicznej, naukowo-gospodarczej, rolniczej czy innowacyjnej.

Instytucje kultury na Mazowszu realizują wiele ciekawych projektów. W naszych muzeach i teatrach wiele się dzieje. W tym roku realizujemy m.in. program „Kulturalna szkoła na Mazowszu”, który jest skierowany do uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Mogą oni za symboliczną złotówkę zwiedzać mazowieckie instytucje kultury, uczestniczyć w przedstawieniach teatralnych czy lekcjach muzealnych. Z tej formy kontaktu z kulturą skorzystało w 2022 roku 130 tysięcy młodych ludzi z całego Mazowsza. Tak ogromny sukces tego projektu sprawił, że kontujemy akcje w dalszym ciągu. Cały czas inwestujemy w nasze placówki kulturalne. Efekty widoczne są „gołym okiem”.

Muzeum Niepodległości oddało społeczeństwu znakomicie zrewitalizowaną siedzibę główną w Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów, substancję zabytkową w oddziale – X Pawilonie Cytadeli Warszawskiej. Wciąż inwestujemy w ochronę zabytkowej substancji Muzeum Więzienia Pawiak i Mauzoleum Walki i Męczeństwa w alei Szucha. Niebawem otworzymy kolejny oddział, Muzeum Pamięci Bitwy Warszawskiej 1920 w Radzyminie.

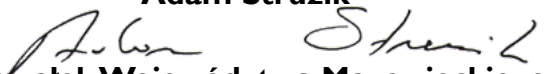
Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego rewitalizuje dawną willę prezydenta Narutowicza na oddział im. Jana Ignacego Paderewskiego poświęcony wychodźstwu polskiemu.

Samorząd Mazowsza finansuje nowe ekspozycje, rozbudowy czy modernizacje. Mamy do zrewitalizowania pałac Zamoyskich w Bieżuniu, który kupiliśmy specjalnie po to, by móc go uratować!

A zatem czeka nas poważny remont. Podobnie jest w przypadku warszawskiego Arsenалу. W 2023 roku na remonty, modernizacje i zakup niezbędnego wyposażenia dla mazowieckich instytucji kultury przeznaczamy blisko 100 milionów złotych.

Prezentowana wystawa „Mazowieckie pory roku”, której wernisaż odbywa się w Galerii Brama Bielańska Cytadeli Warszawskiej, jest jedną z form promocji Mazowsza. Wojciech Noworyta, autor pięknych fotogramów, jest znanym artystą związanym z Ludowym Towarzystwem Naukowo-Kulturalnym. Na początku 2023 roku przedstawił w Muzeum Niepodległości „Pejzaże Orkana”, wynik pleneru malarskiego organizowanego od 30 lat przez Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego. Obie te ekspozycje będą mogły być pokazywane w kolejnych placówkach kulturalnych samorządu mazowieckiego

Adam Struzik

Marszałek Województwa Mazowieckiego

I. DERÉN

INSPIRACJE HISTORIĄ. GALERIA WSPÓŁCZESNYCH ARTYSTÓW

Pomysł Galerii Malarstwa Historycznego narodził się w Muzeum Niepodległości w 2016 roku, w trakcie realizacji rewitalizacji X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej¹. Po zakończeniu dwóch projektów realizowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego² postanowiliśmy twórczo wykorzystać zrewitalizowaną substancję. W oparciu o prace wykonane w wyniku realizacji unijnych projektów wspieranych budżetem samorządu województwa mazowieckiego otworzyliśmy nową i nowoczesną

¹Zob. Natalia Roszkowska, *Galeria Malarstwa Historycznego w Muzeum Niepodległości*, „Niepodległość i Pamięć”, R. 29. Warszawa 2022, nr 1, s. 205-209.

² Były to: *Kompleksowa poprawa oferty kulturalnej i wzrost dostępności do kultury obiektów Muzeum Niepodległości w Warszawie poprzez rewitalizację i modernizację oddziału – Cytadeli Warszawskiej – w szczególności X Pawilonu, XI Pawilonu, Bramy Bielańskiej i dziedzińca – RPO WM 2007-2013* oraz *Zwiększenie dostępności do kultury i zachowanie dziedzictwa narodowego poprzez poszerzenie oferty wystawienniczej oraz stworzenie Centralnego Magazynu Zbiorów Muzeum Niepodległości – RPO WM 2014-2020*.

wystawę pod tytułem *Więźniowie X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej*³, nową Galerię Rzeźby oraz odnowioną Galerię Jednego Obiektu. Galeria Brama Bielańska Cytadeli Warszawskiej od 2011 roku prowadzi konsekwentną działalność w której obrazy współczesnych artystów zajmują poczesne miejsce. Zrealizowano tu już ponad 60 wystaw, w większości uzupełnionych o wydawnictwa: plakaty, ulotki oraz katalogi. Stworzono nowoczesne warunki magazynowe dla Działu Zbiorów i Biblioteki Naukowej. Opisał to szczegółowo Jan Engelgard w artykule *Między historią a współczesnością. X Pawilon Cytadeli Warszawskiej w polityce kulturalnej Samorządu Województwa Mazowieckiego*⁴.

Chociaż prace nad uruchomieniem galerii trwały od 2016 roku oficjalnie nazwa Galeria Malarstwa Historycznego pojawiła się 1 sierpnia 2018 roku, kiedy dokonana została prezentacja dwóch obrazów pędzla Macieja Milewskiego *Maria Cetys – żołnierz Armii Krajowej*, olej na płótnie, 81,5×66,5 cm (2016) oraz *Rok 1944*, olej na płótnie, 88,5×72 cm, (2014), powstałych w cyklu „Wychowani na lekturach Henryka Sienkiewicza”.

W okolicznościowym materiale informacyjnym pisaliśmy:

³ Zob. *Więźniowie X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej. Scenariusz wystawy*, redakcja Tadeusz Skoczek, Muzeum Niepodległości, Warszawa 2018.

⁴ Jan Engelgard, *Między historią a współczesnością. X Pawilon Cytadeli Warszawskiej w polityce kulturalnej Samorządu Województwa Mazowieckiego*, [w:] *Samorządowe instytucje kultury wobec wyzwań współczesności / Selfgovernment cultural institutions and the challenges of the contemporary world*, redakcja naukowa Beata Michalec, Tadeusz Skoczek, Dom Polski „Sarmacja”, Warszawa 2019, s. 55-79.

Inspiracją do powstania cyklu obrazów poświęconych Powstaniu Warszawskiemu był temat od zawsze obecny w życiu pokolenia autora i w jego życiu osobistym. Kiedy w latach pięćdziesiątych XX wieku chodził do szkoły podstawowej na Czerniakowie, spotkał uczestników tego zrywu. Ich opowieści, późniejsze dramatyczne losy – zostawiły w pamięci artysty trwałe ślad. Po ukończeniu Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie do Powstania Warszawskiego wracał w malarstwie wielokrotnie. Namalował na ten temat około 30 obrazów.

Cykl poświęcony Powstaniu kontynuują także dwie najnowsze prace. Jedną z nich nosi tytuł *Maria Cetys – żołnierz Armii Krajowej*. Bohaterka płótna, Maria Cetys (1914–1944) pseudonim „Szympan”, niezłomna sanitariuszka AK, jest synonimem bezgranicznego poświęcenia kobiet biorących udział w Powstaniu Warszawskim. Drugą z prezentowanych prac, zatytułowaną *Rok 1944*, nawiązuje do postaci kolegów autora ze szkoły, uczestników powstania, którzy w latach 50. ubiegłego wieku kontynuowali naukę przerwana przez powstanie. Była między nimi różnica wieku od 10 do 15 lat. Poznał ich powstańcze losy. Wielu z nich zniknęło z klasy w tajemniczy sposób i ginęło po nich ślad. „Prace te poświęcam koleżankom i kolegom w 74. rocznicę wybuchu Powstania Warszawskiego. Cześć ich pamięci” – napisał Maciej Milewski.⁵

Maciej Milewski, jeden z najwybitniejszych malarzy zajmujących się problematyką historyczną, jest autorem kilku tysięcy prac, które znajdują się w kościołach i wielu muzeach. Stworzył ogólnopolskich

⁵ *II wojna światowa w twórczości współczesnych malarzy*, katalog wystawy pod redakcją Janusza Gmitruka i Tadeusza Skoczka, Muzeum Niepodległości, Warszawa 2020, s. 8

zespół artystów działających w ramach Oddziału Twórców Ludowego Towarzystwa Naukowo-Kulturalnego. Jest prezesem tego Oddziału. Ma w planach namalowanie jeszcze wiele obrazów poświęconych Powstaniu Warszawskiemu.

19 grudnia 2018 zaprezentowano w Muzeum Niepodległości kolejne obrazy, pisząc o ekspozycji:

Twórcom Galerii Malarstwa Historycznego przyświeca zamiar prezentowania różnych stylów malarstwa na przykładzie dzieł – w tym najświeższych nabytków – należących do zbiorów Muzeum Niepodległości. Co kilka miesięcy w Galerii wystawiane są nowe prace. Od 19 grudnia roku 2018 do końca lutego 2019 można w niej oglądać 7 płócien. Wśród nich 3 obrazy pędzla Macieja Milewskiego: Warszawa '44 (z 2014 r.), Pułkownik »Monter« (z 2014) i Dowódca Armii Krajowej Grot-Rowecki (z 2016), a ponadto obrazy: Stanisława Bodesa Zapomniana szarża Policji (z 2009 r.), Mariana Adamczyka Piłsudski i Witos (z 2017), Natalii Shayon Tadeusz Kościuszko przy globusie (z 2017) oraz Portret Kościuszki w sukmanie (z 2017), którego autorem jest Hakob Mikayelian.⁶

W ramach kolejnych Dni Funduszy Europejskich zorganizowano (10 maja 2019) w Sali im. Karola Beyera konferencję poświęconą podsumowaniu działań. Goście rozpoczęli obrady od zwiedzenia Galerii Malarstwa Historycznego. Na stronie internetowej Mazowieckiej

⁶ Op. cit. s. 9.

Jednostki Wdrażania Programów Unijnych tak relacjonowano to wydarzenie:

Konferencja rozpoczęła się od obejrzenia obrazów w Galerii Malarstwa Historycznego. Ideą galerii jest prezentowanie zbiorów Muzeum oraz rozszerzanie oferty o nowe dzieła. Każdego roku Muzeum kupuje nowe obrazy, nawiązuje także współpracę z artystami z zagranicy⁷.

Kolejna prezentacja nowych zakupów do Galerii Malarstwa Historycznego odbyła się 12 grudnia 2019. Kilka dni później, 18 grudnia 2019 roku, zaprezentowaliśmy wystawę Janusza Trzebiatowskiego *Armenia. Szlakiem katedr i chaczkarów*. Ekspozycja ta przeniesiona została następnie do Lublina, gdzie odbyła się kolejna jej odsłona w ramach Akademii Historii i Literatury Polskiej oraz Słowiańskiej działającej przy Fundacji Willa Polonia (29 stycznia – 24 lutego 2020). Następnie wystawa ta prezentowana była w lubelskiej Bibliotece Wojewódzkiej im. Łopacińskiego, w Chojnicach w tamtejszym Centrum Kultury oraz w Muzeum im Schafstall w Neuenstadt⁸. Niemiecka prezentacja twórczości Janusza Trzebiatowskiego związana była z jubileuszem 85 lecia artysty.

Jak widać z powyższego zestawienia Muzeum Niepodległości realizując autorski pomysł, niżej podpisanego, Galerii Malarstwa

⁷ <https://www.funduszedlamazowska.eu/aktualnosci/inauguracja-dni-otwartych-w-muzeum-niepodleglosci-w-warszawie/>

⁸ Wiele informacji na ten temat znaleźć można w Internecie

Historycznego szeroko rozwija pierwotne założenia. Wysiłkom polegającym na promowaniu twórczości współczesnych artystów zajmując się tematyką historyczną nie przeszkodziła prawie dwuletnia przerwa organizacji imprez spowodowana pandemią. Wiele spotkań przenieśliśmy do Internetu, do portali społecznościowych i popularnych platform, prezentowaliśmy twórczość związanych z nami artystów. Prezentowaliśmy własne zbiory. Kuratorka Galerii Brama Bielańska Cytadeli Warszawskiej w wywiadzie udzielonym tygodnikowi „Przegląd” tym okresie prezentacji w Internecie stwierdziła między innymi o

Kiedy normalne funkcjonowanie muzeum zakłóciła pandemia, nie chcieliśmy przerywać projektu. Część prezentacji obrazów, m.in. płócien Jacka Malczewskiego, prowadziliśmy wyłącznie online. W Internecie odbyło się poza tym wiele spotkań związanych z projektem. Obecnie są one dostępne w mediach społecznościowych muzeum, gdzie znajduje się też relacja całego projektu. Jest to sposób na wyjście do szerszego odbiorcy i zainteresowanie go Galerią Malarstwa Historycznego.⁹

Ważną funkcją Galerii Malarstwa Historycznego jest wspieranie artystów żyjących wyłącznie z własnej pracy związanej ze sztuką. Natalia Roszkowska powiedziała:

⁹ Piotr Ciszewski, *Natalia Roszkowska, Galeria Malarstwa Historycznego*, „Tygodnik Przegląd”, Warszawa 2021, nr. 48, s.47. Dostęp elektroniczny zob. <https://www.tygodnikprzeglad.pl/galeria-malarstwa-historycznego/>

Wsparliśmy i miejmy nadzieję nadal będziemy wspierać artystów tworzących obrazy historyczne (o tematyce historycznej) oraz wystawialiśmy zbiory, które od dawna nie były pokazywane szerszej publiczności. Chcieliśmy skłonić odwiedzających do refleksji nad tym, jak wydarzenia z przeszłości były postrzegane przez artystów żyjących w różnych czasach. Dlatego w ekspozycji znalazły się dzieła w bardzo różnych stylach malarskich. Chcieliśmy ukazać bogatą gamę zainteresowań malarzy, a także ich różnorodne spojrzenia na te same tematy. (...) Prezentowaliśmy cykl płócien Jacka Malczewskiego, portret Haliny Kraheleskiej pędzla Stanisława Ignacego Witkiewicza czy dzieła znanych twórców nurtu socrealistycznego. Ważni są jednak dla nas również artyści współcześni, tacy jak Magdalena Latosiewicz, która namalowała portrety inspirowane stylem art déco. Płótna te zostały też wykorzystane w cyklu naszych prezentacji multimedialnych „Twarze niepodległości”, dostępnych na kanale YouTube Muzeum Niepodległości.

9 grudnia 2021 roku odbył się wernisaż wystawy podsumowującej pierwszy etap realizowanego w latach 2018-2021 projektu pn.: Galeria Malarstwa Historycznego.

Przypomnijmy, że Ideą projektu było i jest zaprezentowanie szerszej publiczności obrazów ze zbiorów Muzeum, które niezbyt często pokazywane są na wystawach. Uzupełnieniem były kupowane przez Muzeum prace współczesnych malarzy, obrazy ukazujące wydarzenia z naszej przeszłości. Zakup był możliwy dzięki wsparciu finansowemu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego. Na zaprezentowanej wystawie zaprezentowane zostały wszystkie

obrazy zakupione w ramach projektu oraz część obrazów ze zbiorów Muzeum Niepodległości. Ekspozycja trwała w Galerii Brama Bielańska do 30 stycznia 2022 r.

Natalia Roszkowska, kierownik Galerii Brama Bielańska i koordynatorka projektu, zaprezentowała obszerny album zawierający wszystkie zaprezentowane w ramach przedsięwzięcia dzieła¹⁰. Taka kompilacja pozwoliła na ukazanie bogatej gamy zainteresowań twórców i udowodniła inspiracyjną rolę historii w sztuce. Muzeum Niepodległości zakończyło pierwszą część projektu, Galeria Malarstwa Historycznego jednak pozostaje, nie zaprzestajemy prezentacji obrazów. Będziemy nabywać kolejne płótna i wspierać twórców malarstwa historycznego.

O tym wszystkim piszemy w albumie podsumowującym projekt, dziękując Samorządowi Województwa Mazowieckiego za opiekę, za wsparcie finansowe i zachęty do działania.

Przed nami adaptacja tzw. „działobitni” na stałą salę wystawową i magazyny dla Galerii Malarstwa Historycznego.

Tadeusz Skoczek

¹⁰ Tadeusz Skoczek (red.), *Galeria Malarstwa Historycznego*, Muzeum Niepodległości, Warszawa 2021, ss. 335.

Post Sriptum:

Zestawienie wystaw przygotowane przez Justynę Wyszynską,
Kierowniczkę Działu Promocji i Marketingu Muzeum Niepodległości

2018

- **1.08.2018:** Prezentacja obrazów Macieja Milewskiego – *Rok 1944* oraz *Żołnierz Armii Krajowej* (X Pawilon)
- **19.12.2018-28.02.2019: Uroczysta inauguracja Galerii Malarstwa Historycznego – prezentacja obrazów:** Maciej Milewski – *Warszawa'44, Pułkownik Monter, Dowódca Armii Krajowej Grot-Rowecki*, Stanisław Bodes – *Zapomniana szarża policji*, Marian Adamczyk – *Piłsudski i Witos*, Natalia Shayon – *Tadeusz Kościuszko przy globusie*, Hakob Mikayelian *Portret Kościuszki w sutannie* (X Pawilon)

2019

- **9.05.2019:** *Święto 1. maja* (X Pawilon)
- **2.09.2019:** *Wojenna Warszawa* (X Pawilon)
- **18.12.2019-26.01.2020:** Janusz Trzebiatowski, *Armenia. Szlakiem katedr i chaczkarów* (X Pawilon) [katalog]

2020

- **23.01-16.02.2020:** *Dziedzictwo pokoleń dla przyszłości* (Galeria Brama Bielańska) [katalog]
- **19.05.2020:** *Niech się mury pną do góry* (wernisaż online)

- **30.06-17.07.2020:** *II wojna światowa w twórczości współczesnych malarzy* (Pałac) [katalog]
- **30.07-30.08.2020:** *Bitwa Warszawska w twórczości współczesnych malarzy* (Pałac) [katalog]
- **1.10.2020:** *Ostatnie Dni Walki* (X Pawilon)
- **4.11.2020:** *Twarze Niepodległości* (Pałac Przebendowskich/Radziwiłłów)
- **9.11.2020:** *Kobiety dla Niepodległej* (wernisaż online)

2021

- **19.01.2021:** Jacek Malczewski *Złożenie do trumny* (wernisaż online)
- **17.02-30.04.2021:** *Twarze Niepodległości* (X Pawilon)
- **21.07-29.08.2021:** *JERZY KRAWCZYK i jego realizm metaforyczny ze zbiorów Muzeum Niepodległości w Warszawie* (X Pawilon)
- **9.12.2021:** Podsumowanie pierwszego etapu projektu *Galeria Malarstwa Historycznego* – prezentacja publikacji (Galeria Brama Bielańska) [album]

2022

- Powróciły z wystaw obrazy Magdaleny Latosiewicz *Twarze Niepodległości*. Obecnie eksponowane są w gabinecie dyrektora Muzeum Niepodległości.

2023

- **18.01-18.04.2022:** *Walery Eljasz Radzikowski – artysta i patriota* (X Pawilon) [katalog]

W planach na 2023:

- *Pejzaże Orkana – fotografie Wojciecha Noworyty* (M. Jakubowski);
- *Mazowieckie pory roku – fotografie Wojciecha Noworyty* (T. Skoczek, J. Gmitruk);
- *Pejzaże mazowieckie – obrazy olejne ze zbiorów Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego* (T. Skoczek, J. Gmitruk);
- *Z dziejów Polski. Od Powstania Styczniowego do Października 1956. Wystawa rysunków Mirosława Mirońskiego* (M. Piekarska);
- *Poszły wici po zaściankach – wystawa poświęcona 160. rocznicy wybuchu Powstania Styczniowego* (K. Skorupa-Malińska);
- *Wielcy twórcy polskiej państwowości* (M. Piekarska);
- *New Order – Karykatury Arthura Szyka* (W. Krzemień);
- *Równość! – Historia PPS 1904–1939* (M. Jakubowski);

2. ŻÓŁTA KARCZMA

PLENERY MALARSKIE

— HISTORIA I WSPÓŁCZESNOŚĆ

Dzieje plenerów malarskich organizowanych przez Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego są związane z początkiem mojej pracy w tej instytucji kultury. Trafiłem do niej 4 września 1997 roku, nie z własnego wyboru, lecz z potrzeby ratowania jej prestiżu i majątku (Pałacu Blanka) przekazanego przez Ministerstwo Kultury aktem notarialnym. Minister Zdzisław Podkański i Waldemar Pawlak liczyli, iż uporządkuję tę instytucję, przestawię na twórczą pracę merytoryczną, doprowadzę do prawnego przejęcia na własność „Żółtej Karczmy”. Muzeum oprócz siedziby głównej w Warszawie, miało dwie filie – w Piasecznie k. Gniewa i w Sandomierzu, które miały skomplikowaną własność prawną. Sprawy istnienia filii zaprzętały nasze umysły po zmianie podziału administracyjnego kraju i przekazaniu Muzeum do samorządu mazowieckiego.

Rozpocząłem od remontów „Żółtej Karczmy”, inwentaryzacji zbiorów i zabezpieczenia personalnego funkcjonowania instytucji. Pod koniec 1997 roku funkcję wicedyrektora objął Jerzy Mazurek, absolwent Uniwersytetu Warszawskiego, dziennikarz, redaktor naczelny prasy o profilu rolniczym. Zналиśmy się jeszcze w czasie mojej pracy w Zakładzie Historii Ruchu Ludowego przy ul. Grzybowskiej 4 i współpracowaliśmy. Wspólnie ciągnęliśmy muzealny wóz po wyboistej drodze działalności. Pomagała nam Danuta Wojciechowska – główna księgowa Muzeum. Po 3 latach zbudowałem zręby nowej załogi. Do końca 1997 roku korzystaliśmy z parasola ochronnego Ministra Kultury, łatając dziurawy budżet Muzeum i dopinając sprawy prawne przejęcia administracji Pałacu Blanka.

Wobec Muzeum rosły oczekiwania środowiska ludowego. Ludowcy z Ziemi Świętokrzyskiej, którzy opiekowali się Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskiej w Michniowie, sądzili, iż ludowy minister utworzy w Michniowie oddział Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego. Wspierałem z całego serca tę ideę, ponieważ sprawy Mauzoleum były mi bardzo bliskie. Minister nie podjął decyzji. Nie mógł. Z trudnej sytuacji postanowiłem wyjść z propozycją zorganizowania w nowym budynku Mauzoleum stałej wystawy pt. „Płonęło niebo i ziemia”. Miała to być przynajmniej częściowa rekompensata za brak możliwości stałej opieki nad Mauzoleum. Nad scenariuszem wystawy pracował Longin Kaczanowski – autor publikacji o pacyfikacji Michniowa. Wieś została w dniach 12 i 13 lipca 1943 r. zniszczona, a jej mieszkańcy okrutnie wymordowani przez Niemców. Dzięki

staraniom ludowców i inicjatywie marszałka Romana Malinowskiego w Michniowie w maju 1984 r. powstał Komitet Organizacyjny Budowy Mauzoleum Walki Martyrologii Wsi Polskiej. Mauzoleum miało stać pomnikiem wszystkich 817 spacyfikowanych wsi. Transformacja ustrojowa w 1989 r. zweryfikowały wielkie projekty. Przez następne 10 lat zbierano społecznie środki na budowę. W 1998 r. wybudowano pierwszy obiekt administracyjny z dużą powierzchnią wystawienniczą, który należało wypełnić treścią.

Poszukiwałem specjalistów do realizacji tego wystawienniczego zadania. Starłem się w Ministerstwie Kultury o dodatkowe środki na realizację tego projektu. Spotkałem się w tej sprawie z Franciszkiem Cemką – dyrektorem departamentu ochrony zabytków. Był on nie tylko znakomitym dyrektorem, ale także doświadczonym człowiekiem. Franciszek wiedział, że Zdzisław Podkański dał mi kontrakt na 5 lat. Zastanawiał się, czy nie poinformować o tym ministra. Odstąpił od tego, a ja mu obiecałem, że po zmianie władzy będę o tym pamiętać. W spokoju więc przejąłem administrację Pałacu Blanka od Krzysztofa Janiszewskiego, dyrektora Przedsiębiorstwa Państwowego Konserwacji Zabytków. Przystąpiliśmy do umacniania prawnego naszej instytucji w systemie muzealnym.

Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego w 1997 r. stało się muzeum rejestrowym wpisanym do rejestru instytucji kultury pod pozycją nr 5. Przed nami minister do rejestru wpisał: Zamek Królewski w Warszawie, Muzeum Narodowe w Warszawie, Zamek

Królewski na Wawelu i Muzeum Narodowe w Poznaniu. Tak wysokie notowanie budziło dziwną niechęć, ale nie u wszystkich dyrektorów. Byliśmy instytucją, która jako pierwsza skompletowała Radę Muzeum zgodnie z najnowocześniejszymi wymaganiami prawnymi, zatwierdzoną przez ministra. Przewodniczącym rady został prof. dr hab. Kazimierz Przybysz – wybitny naukowiec.

Podczas jednego z wielu spotkań dyrektorów instytucji kultury z całej Polski w siedzibie Ministerstwa, dyrektor F. Cemka przedstawił mnie sympatycznemu pułkownikowi Wojska Polskiego Grzegorzowi Leszczyńskiemu, który miał szerokie kontakty ze środowiskami twórców.

To on właśnie rekomendował mi Macieja Milewskiego, naczelnego plastyka w Ministerstwie Obrony Narodowej, znanego i cenionego malarza w środowisku wojskowym i cywilnym, posiadającego szerokie kontakty wśród malarzy, rzeźbiarzy, plastyków i fotografów. Maciej Milewski mieszkał na Ursynowie w pobliżu metra, miał tam swoją pracownię. Informacja ta była cenna, ponieważ przeprowadziłem się z Mokotowa na Ursynów. Zamieszkaliśmy w pobliżu parku Kozłowskiego i widocznej Kopy Cwila.

Nasze miejsca zamieszkania dzieliła niezbyt duża odległość. Przybliżała Kopa Cwila, która stała się terenami naszych prawie codziennych spacerów. Przez 22 lata spacerując, rozmawialiśmy o kulturze, sztuce, polityce.

Nasza współpraca rozpoczęła się na dobre od wystawy w Michnowie. Maciej Milewski otrzymał z Muzeum zamówienie na trzy historyczne obrazy bohaterów walk narodowo-wyzwoleńczych związanych z Ziemią Świętokrzyską. Powstały udane portrety: Jana Piwnika „Ponurego” – cichociemnego szefa Kedywu okręgu kieleckiego Armii Krajowej, gen. Franciszka Kamińskiego – komendanta głównego Batalionów Chłopskich, gen. Mariana Langiewicza – dyktatora Powstania Styczniowego. Wystawa „Płonęło niebo i ziemia” została otwarta 12 lipca 1998 r. Pod tym samym tytułem wydana została publikacja, której byłem współautorem. Wystawa ta przez kilkanaście lat funkcjonowała w siedzibie Mauzoleum. Obrazy Macieja Milewskiego, fotogramy zdjęć znakomitego fotografa Pawła Pierścińskiego stwarzały klimat dla panoramy dramatycznych wydarzeń.

Był to początek dobrej współpracy. Maciej Milewski miał już w swoim dorobku setki obrazów. Było to malarstwo realistyczne, w większości związane z dziejami oręża polskiego, batalistyką, portrety, ale także i pejzaże, obrazy z życia obyczajowego wsi.

Protoplastą plenerów malarskich stała się wystawa „Argonauci III Rzeczypospolitej na płótnach malarzy” od 9 listopada do grudnia 2001 r. eksponowana w Muzeum i Sejmie. W połowie 2001 r. artysta malarz Jerzy Mech organizator grupy artystycznej CHROMA 2001 zaproponował, aby wspólnie zorganizować wystawę konterfektów wybitnych mężów stanu. Delikatność tego wydarzenia artystycznego

polegała na uzyskaniu zgody portretowanych. Najpierw ustaliliśmy listę 50 polityków, później podzieliliśmy się rolami, z którymi politykami będziemy rozmawiać. Maciej Milewski i współpracujący z nim artyści wzięli udział w organizowaniu wystawy. Wychodziłem z założenia: czym byłyby muzea narodowe bez kolekcji konterfektów wybitnych mężów stanu, luminarzy kultury i nauki? Portret polityka, malowany pędzlem artysty, jest czymś niezwykłym, ponieważ utrwała głębię jego osobowości, przekazuje charyzmatyczne cechy. Artysta bowiem często przekazuje na płótnie więcej niż jest w stanie uchwycić doskonały obiektyw aparatu czy kamery filmowej. Jeżeli przyjmiemy, że czynnikami kształtującymi osobowość polityka są: stan zdrowia, kontakty z otoczeniem, konfrontacje teorii z rzeczywistością, tolerowanie odstępstw od zasad, poczucie realizmu, zdolność realizacji celów, występowanie lęków, to przed artystą stoi wielkie wyzwanie przeniesienia tego wszystkiego na płótno.

Czternastu artystów przygotowało ponad 60 prac utrwalających sylwetki znaczących polityków III RP, którzy zajmowali bądź zajmują eksponowane stanowiska państwowe i tym samym wywierają wpływ na kształt ustrojowy i społeczno-polityczny Polski ostatniej dekady. Wystawa była próbą stworzenia dokumentacji życia politycznego naszego kraju w formie artystycznej.

Portrety, choć malowane przez różnych autorów, tworzyły kompozycyjną całość, ale w swej różnorodności pozwalały na wychwycenie indywidualnych stylów poszczególnych twórców.

Autorzy prac: Włodzimierz Andrzejewski, Bohdan Bładowski, Janusz Cegieła, Dorota Krzymowska, Henryk Laskowski, Jerzy Mech, Maciej Milewski, Czesław Podgórski, Ryszard Primke, Hanna Pstrągowska-Dubiel, Anna Sobol, Joanna Szulc, Grzegorz Śmigielski, Lidia Włodarska-Zdzieszńska.

Inicjatywa malarzy znalazła pozytywny oddźwięk wśród portretowanych, którzy swoją aprobatę potwierdzili udziałem w wernisżu prac.

Wypowiedź malarza na płótnie jest z natury rzeczy niezależna, jeżeli ma mieć znaczenie artystyczne. Tak jest i teraz, jako że obrazo-portrety i portrety są wykładnią naszego widzenia, a stanowczo nie są manifestacją polityczną. Jesteśmy malarzami i tylko malarzami.

Koncepcja grupy artystycznej CHROMA 2001 i artystów zaproszonych znalazła swoją kontynuację w plenerach malarskich.

Nie było jury, nie było sugestii i ograniczeń warsztatowych, założyłem jedynie, że wszystkie obrazy sztalugowe namalujemy specjalnie na te wystawę.

Założyliśmy też, że doradcą będzie nasz instynkt malarski, poczucie formy, koloru, wycucie kompozycji pomagało nam nasze doświadczenie profesjonalistów, zawsze wszakże podporządkowane świeżości doznań i przeżyć.

Nie ma dziś obowiązującego kierunku w malarstwie, dlatego mamy tu płótna należące do różnych konwencji, ale wszystkie są wyrazem szczerości i temperamentu, ale także rezultatem artystycznej potencji.

Temat tej wystawy odbiega od tematów najczęściej spotykanych, gdy chodzi o malarstwo figuralne. To prawda. Zmieniły się czasy, śmiało można powiedzieć, żyjemy w innej epoce. Artysta malarz jest także obywatelem. Sprawy kraju dotyczą nas malarzy tak jak wszystkich innych ludzi. Spróbowaliśmy wypowiedzieć się na temat mało popularny w świecie artystycznym – w kręgu „rzeczywistości irracjonalnej”, ale bardzo ważny w życiu społecznym. Ogólna sytuacja w kraju ma bezpośredni wpływ na życie artysty, na jego byt i świadomość. Przyzwyczailiśmy się do tego, że malarz maluje dekoracyjne lub ekspresyjne plamy – „abstrakcje”, aluzje na abstrakcyjnych płótnach albo „wiatraki i krzaki” – jako chałturę do małych sklepiko-galerii.

Portret polityka jest tematem nie tylko godnym najwyższej uwagi, daje artyście możliwość ustosunkowania się do naszej rzeczywistości za pomocą farby.

Ale nie tylko to jest ważne. Ważne jest też to, że możemy chociaż na chwilę oderwać się od tego, co „zwykle, uznane za typowe” i zrobić to, co niezwykle, nowe, zastanawiające. Chociaż... czy to jest nowe? Kto zna historie sztuki wie, że to wcale nie jest nowe.

Uzbrojeni w doświadczenie rozpoczęliśmy pierwszy plener malarski w 2005 r. Wtedy to kalendarz wydarzeń tego roku był bardzo bogaty. Ruch ludowy obchodził 110. rocznicę zorganizowanej działalności politycznej.

W 2005 r. Departament Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego, wygospodarował środki dla aktywizacji środowisk twórczych na Mazowszu. Potrzebny był pomysł dla organizacji projektu. Zapytałem wtedy Macieja Milewskiego, czy organizował plenery malarskie i czy pozyska artystów na plener, odpowiedź była pozytywna. Proponowane środki były skromne, dołożyliśmy z Muzeum na zakup podobraz i farb. Było tego jednak jeszcze za mało. Życzliwej pomocy i wsparcia udzielił Krzysztof Borkowski – senator i właściciel przedsiębiorstwa „Dwór Mościbrody”. Pierwszy zorganizowany plener malarski, trwający od 25 do 29 lipca 2005 r., nosił tytuł „Pejzaż mazowiecki”. W porozumieniu z kierownictwem dworu w Mościbrodach, gdzie odbył się plener, wpisana została wystawa poplenerowa. Plener przyniósł bogaty plon malarski, miał pozytywne odniesienie w środowisku artystycznym. Obchody 110. rocznicy powstania ruchu ludowego, wzbogaciła wystawa i konferencja.

W plenerze „Pejzaż Mazowiecki” uczestniczyła grupa wybranych artystów: Maciej Milewski (komisarz pleneru), Marian Stefański, Barbara Wyczółkowska-Milewska, Maria Regina Niewiadomska,

Aleksandra Krupska, Martin Pierce, Andrzej Tryzno, Ryszard Gbiorczyk, Włodzimierz Iwanek, Wanda Falencik-Masznicz, Elżbieta Kaniecka-Śniegoczyńska, Jolanta Janda, Janina Szulc, Jan Leśniak, Stanisław Batoryjewski, Jacek Macyszyn, Tadeusz Lużyński, Regina Balinów, Manuela Kornecka, Jan Krushe, Edward Łagowski. Efekt pleneru został z dużym zadowoleniem przyjęty przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego.

Mościbrody otworzyły drogi do odważniejszego organizowania plenerów w wybranych miejscach w kraju. Zainteresowane ich organizacją było środowisko twórców. Przy współpracy z Maciejem Milewskim, Muzeum zdobywało doświadczenie, dopracowywało dokumentację i metody współpracy z artystami. Powoli rodziło się przekonanie o misji plenerów, których docelowym zadaniem miało być malarstwo historyczne.

Koncepcja propagowania malarstwa historycznego wynikała z aktualnej potrzeby gromadzenia obrazów ilustrujących historię ruchu ludowego. Wynikała ona z dotychczasowej oceny i krytyki ówczesnego polskiego malarstwa. Maciej Milewski miał wyrobiony, bardzo krytyczny pogląd na plenery malarskie organizowane przez różne instytucje. Na podstawie tej oceny zamierzaliśmy organizować je inaczej, aby osiągnąć pełne powodzenie.

Plenery organizowane przez Muzeum, mają charakter ogólnopolski, niekiedy biorą w nich udział artyści z Europy i Ameryki, potomkowie

emigrantów polskich, a także grupa twórców, których możemy nazywać weteranami plenerów malarskich.

Plenery są tygodniowe. Najczęściej jest zapraszana grupa 30 artystów do atrakcyjnych geograficznie miejsc. Plenery mają tematyczny charakter, są krótkie, lecz mają bogatą treść merytoryczną. Wynika to z koncepcji prowadzenia pleneru.

W programie pleneru przewidywane są wykłady, dyskusje, niekiedy organizowane są konferencje naukowe związane z tematem przygotowywanej wystawy. Staramy się wytworzyć porozumienie między naszą instytucją a artystami, co konkretnie ma być namalowane. Pozostawiamy wybór formy ekspresji artystycznej w ramach malarstwa realistycznego. Na plenerze artyści szkicują, organizują warsztaty artystyczne, otrzymują niezbędne materiały. Zasadnicza praca twórcza odbywa się już w pracowniach artystów.

Wsparcia dla idei plenerów udzielał Oddział Twórców Ludowego Towarzystwa Naukowo-Kulturalnego zorganizowany przy Zarządzie Głównym. Oddział Twórców zrzesza malarzy, rzeźbiarzy, plastyków i fotografów z całego kraju, uczestników plenerów, jak i sympatyków. Prezesem tego oddziału jest Maciej Milewski.

Generalnie, głównym zadaniem komisarza pleneru i dyrektora Muzeum było przekonywanie twórców, iż przed malarstwem historycznym otwierają się nowe możliwości m.in. zakupu prac przez

instytucje kultury do ich zbiorów, gdzie będą profesjonalnie przechowywane. Warto do tej idei zjednywać więcej zwolenników. Warto o tym mówić, ponieważ czas jest szczególny. Minęło ponad 100 lat od odzyskania niepodległości. Urodziło się pięć pokoleń Polaków. Każde pokolenie miało swoją wizję Niepodległej. Miało też określony stosunek do przeszłości. Jak zwykle postawy Polaków lokowały się między apologią i negacją systemu, w którym żyli i realizowali swoje marzenia. Większość artystów żyła w systemie realnego socjalizmu, który nakreślał ich ramy i formy pracy twórczej. Upadek tego systemu w 1989 r. i przejście do kapitalistycznej gospodarki zastało społeczeństwo nieprzygotowane do nowych realiów społecznych i ekonomicznych.

Ludzie nauki kultury, malarze, rzeźbiarze, plastycy znaleźli się w nowej rzeczywistości. Najczęściej pozostawieni bez mecenatu Ministerstwa Kultury i pomocy w okresie przejściowym, gdzie pieniądź stał się Bogiem, a dobra materialne potrzebne do życia koniecznością przeżycia. Najbardziej dotknięte reformami zostało środowisko ludzi nauki, kultury i sztuki, główni odbiorcy dóbr kultury, dzieł sztuki, nabywcy książek, wypełniający po brzegi kina i teatry. Oni właśnie w czasie transformacji ustrojowej zostali ograbieni finansowo. Pauperyzacja tej grupy wpłynęła także na kondycję finansową artystów, którzy stracili odbiorców swych dzieł.

Po trzydziestu latach życia w wolnym i niepodległym kraju stosunek do kultury ma nadal charakter komercyjny. O zapotrzebowaniu

na twórców i ich prace decyduje rynek i ludzie, którzy posiadają pieniądze. To one zaczęły wypierać malarstwo realistyczne.

Najgorzej miało się malarstwo historyczne. Podczas wielu spotkań i dyskusji na ten temat z Maciejem Milewskim dochodziliśmy do przekonania, że trzeba to zmienić. Ale jak? Zaczęliśmy od siebie, szukając możliwości realizacji tej idei. Jak zwykle niektórymi działaniami rządzą pozytywne przypadki. Najpierw była myśl, później słowa, a na koniec czyn. Zorganizowaliśmy wspólnie z Maciejem Milewskim przez 18 lat 32 plenery malarskie, w których uczestniczyło ponad 600 malarzy i rzeźbiarzy, kilkunastu fotografików, filmowców, wielu historyków, wybitnych badaczy dziejów najnowszych, rektorów wyższych uczelni, parlamentarzystów, dyrektorów z TVP.

Jako tematy plenerów posłużyły m.in. sylwetki wybitnych Polaków, bohaterów narodowych: Tadeusz Kościuszko, Fryderyk Chopin, Władysław Reymont, Henryk Sienkiewicz, Władysław Orkan.

Jeden z plenerów malarskich poświęcony został Władysławowi Orkanowi. Plener ten zorganizowany w Kościelisku – Kirach przy współpracy z Muzeum Niepodległości nosił tytuł „Władysław Orkan – żołnierz Niepodległej, poeta uciśnionych”. Tematyka pleneru związana była z obchodem 100. rocznicy odzyskania niepodległości, w którą zaangażowały się nasze instytucje. Podczas posiadówek plenerowych odbyła się konferencja poświęcona Władysławowi Orkanowi, na której referaty wygłosili: dr Tadeusz Skoczek i dr Janusz Gmitruk.

Referaty poświęcone były: postaci Władysława Orkana i jego twórczości, zwiedzaliśmy miejsca, gdzie się urodził, mieszkał, tworzył i gdzie pozostały ślady jego działalności utrwalone w muzeach jego pamięci.

Artyści wgłębiali się w problematykę społeczną wsi, jej życia obyczajowego oraz walki o demokrację w państwie niepodległym, o wolność w czasie niewoli narodowej i przetrwanie bytu narodowego w latach okupacji hitlerowskiej.

Dramatyczna i niełatwa historia warstwy chłopskiej, w czasach najnowszych zapomniana, stała się na pewien czas obecna w pracowniach twórców.

Od 2014 r. często wracaliśmy do 100-lecia polskiego czynu zbrojnego, w którym chłopci i ludowcy wzięli liczny udział. Nie zapomnieliśmy o młodym pokoleniu wsi: wiciarzach i wiciarkach, tych, którzy Odrodzoną Ojczyznę chcieli budować „od przyciesi do niebieskich powań” jako Spółdzielczą Rzeczpospolitą. „100-lecie polskiego czynu zbrojnego” było tematem pleneru w Przewięzi k. Augustowa. W sali konferencyjnej ośrodka szkoleniowo-wypoczynkowego „Agrawit” odbyły się spotkania artystów z historykami. Wykładowcami byli: prof. dr hab. Adam Dobroński, dr Jacek Macyszyn, dr Janusz Gmitruk, dr Franciszek Gryciuk. Artyści zwiedzili miejsca historyczne związane z tą rocznicą. Uczestniczyli w zwiedzaniu Wilna. W cztery lata później w 2018 roku przy współpracy z Muzeum Niepodległości

zorganizowaliśmy w Przewięzi k. Augustowa plener pt. „W walce o Niepodległą” w ramach projektu „Polski ruch ludowy w kształtowaniu odrodzonego w 1918 roku państwa polskiego”. Zorganizowaliśmy spotkanie naukowe twórców z historykami. Dostarczyliśmy publikacje i fotografie. Zaprezentowaliśmy z dr. Tadeuszem Skoczkiem nasze instytucje i ich udział w obchodach 100. rocznicy odzyskania niepodległości.

Kobiety na płótnach malarzy pojawiały się bardzo często podczas wielu plenerów. Był to ulubiony temat twórców. Chcieliśmy w sposób szczególny podkreślić jej rolę jako kobiety, żony, matki, bojowniczkii o niepodległość Polski.

Każdy plener malarski jest wcześniej profesjonalnie przygotowany. Z jego uczestnikami Muzeum podpisuje umowy, w których określa temat pleneru i czas jego realizacji. Podsumowaniem pleneru jest wernisaż wystawy i katalog. Organizujemy artystom zakwaterowanie i wyżywienie. Dostarczamy podobrazia i farby malarskie. Na plenerze organizowane są konferencje, dyskusje, posiady malarskie, wycieczki krajoznawcze. Artyści szkicują i przygotowują się do pracy twórczej.

Działalność polityczna wielkiego, o ponad 128-letniej tradycji ruchu ludowego należała do głównych zagadnień plenerów, pozostawała kwestia, jak ująć jego aktywność na polu społecznym, gospodarczym, politycznym i niepodległościowym. Wypełniały tę przestrzeń

artystyczną problemowe plenery, gdzie rocznice strajków chłopskich, historii „Roty”, rocznice powstania ruchu ludowego były głównym tematem prac. Dodatkowo prace te uzupełniane były przez portrety przywódców ruchu ludowego.

Z takich inicjatyw zrodziły się znakomite wystawy pt.: „Tradycje Świat Bożego Narodzenia”, „Tradycje Świąt Wielkanocnych” i „Zmartwychwstanie Niepodległej”.

Od 2022 roku w plenerach malarskich są posiadły artystyczne, na których malowane są akwarele. Temat malowanych akwareli, wolny niezależny od głównego tematu. Zimowy plener w Kościelisku – Kirach zaowocował w wystawę pt. „Górski świat w akwareli” W następnych plenerach pojawiły się tematy kwiatowe „Polskie Kwiaty”.

Przy muzeum powstało środowisko twórców, rzeźbiarzy, malarzy, fotografików, plastyków, którzy w większości działają w ramach Ludowego Towarzystwa Naukowo-Kulturalnego.

W ogrodzie naszego Muzeum, na powietrzu, znajduje ekspozycja rzeźb. W większości są to rzeźby Jana Ślusarczyka, Gustawa Hadyny i Józefa Opali. Galeria przywódców ruchu ludowego, poetów luminarzy nauki, kobiet to dzieła utalentowanego rzeźbiarza Józefa Opali. W kamieniu, brązie 79 popiersi i pomników prezentuje się niezwykle okazale.

Na stałe współpracują z Muzeum: Regina Balinow, Wiesław Bober, Joanna Bruździńska, Zbigniew Budzyński, Anna Chełmicka, Elżbieta Czausz-Matel, Marek Czyżewski, Mirosława Dawidowicz, Wanda Falencik-Masznicz, Maria Fuks, Piotr Gagan, Michał Janczuk, Larysa Jaromska, Krzysztof Winicjusz Jezierski, Grzegorz Jodłowski, Elżbieta Kaniecka-Siegoczyńska, Adam Kunikowski, Żaneta Cis, Ewa Kudłacik-Piasecka, Stanisław Kurek, Teodora Kurek, Jacek Macyszyn, Maciej Milewski, Mirosław Miroński, Katarzyna Orthwein, Czesław Pietryga, Katarzyna Popińska, Elżbieta Rączka, Hanna Rosa, Marzena Saran, Andrzej Sobieraj, Emilia Sobieraj, Zenon Stankiewicz, Urszula Szkop, Iwona Wiszniewska. Duża grupa artystów współpracuje okazjonalnie. Na ostatnią wartę odeszli: Marian Adamczyk, Stefan Garwatowski, Edward Habdas, Włodzimierz Iwanek, Zbigniew Judycki, Irmina Kucharska, Maria Najdek, Tadeusz Lużyński, Maria Drozdowska.

Znakomitym fotografem plenerów malarskich jest Wojciech Noworyta, który uświetnił najważniejsze wydarzenia i stworzył bogatą dokumentację.

Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego gromadzi w swoich zbiorach dzieła znanych polskich malarzy. Na szczególną uwagę zasługują prace Włodzimierza Tetmajera, Teodora Axenotowicza, Wincentego Wodzinowskiego, Stanisława Praussa, Stanisława Czajkowskiego, Czesława Wasilewskiego, Jana Styki, Józefa Rapackiego, Abrahama Neumana, Seweryna Bieszczada, Adama Setkowicza, Tadeusza Popiela, Tadeusza Rybkowskiego, Stanisława Bagińskiego

i innych. Malarze ci byli także znakomitymi portrecistami, spod ich pędzla wyszło wiele portretów przedstawicieli ludu polskiego. Dzięki nim możemy poznawać wizerunki naszych przodków. Fotografia i film mimo ogromnych możliwości technicznych nigdy nie zastąpią pędzla artysty, który w swoje dzieło zawsze „tchnie trochę duszy”.

Plenery malarskie są kontynuacją malarstwa Młodej Polski, które zakładało nie tylko nowatorstwo, ale także sięganie do przeszłości. Nawiązujemy do Leopolda Staffa (m.in. *Sny o potędze*, *Dzień duszy*), Bolesława Leśmiana (*Sąd rozstajny*), Tadeusza Micińskiego (*W mroku gwiazd*), a także Jana Lemańskiego, Lucjana Rydla, Antoniego Lange oraz Stanisława Wyspiańskiego. Kolekcja obrazów plenerowych ożywia polskie malarstwo historyczne.

Dr Janusz Gmitruk

Dyrektor Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego

3. OBELISK

KATALOG

4. DROGA

5. KROWY

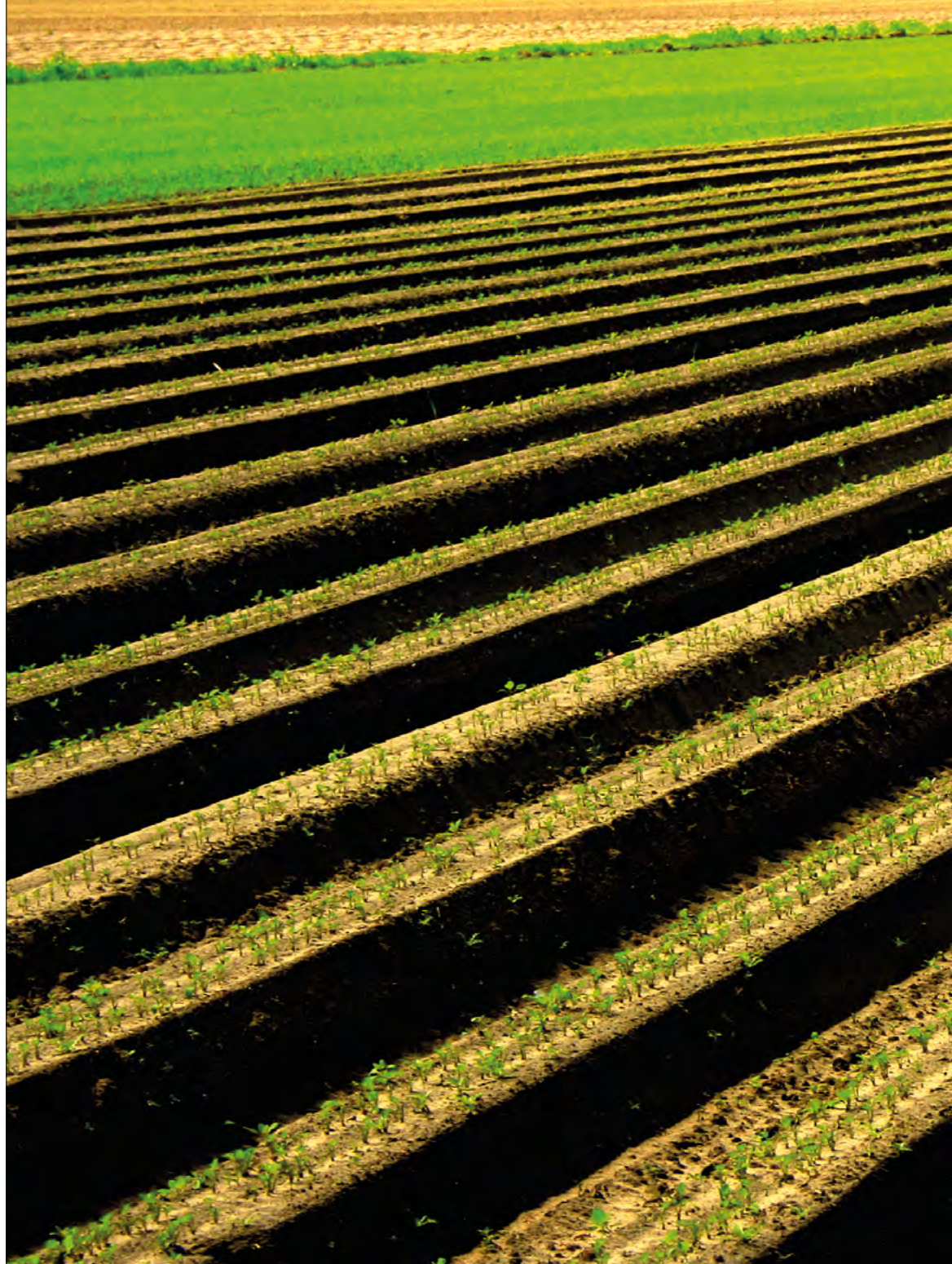

6. KONIE

7. ŁĄKA

8. RZĘDY II

9. SOSNY

10. ZASPA

11. CHOCHOŁY

12. RZĘDY

13. GRUSZA

14. GRONA

15. MODRZEWIE

16. LAS KABACKI

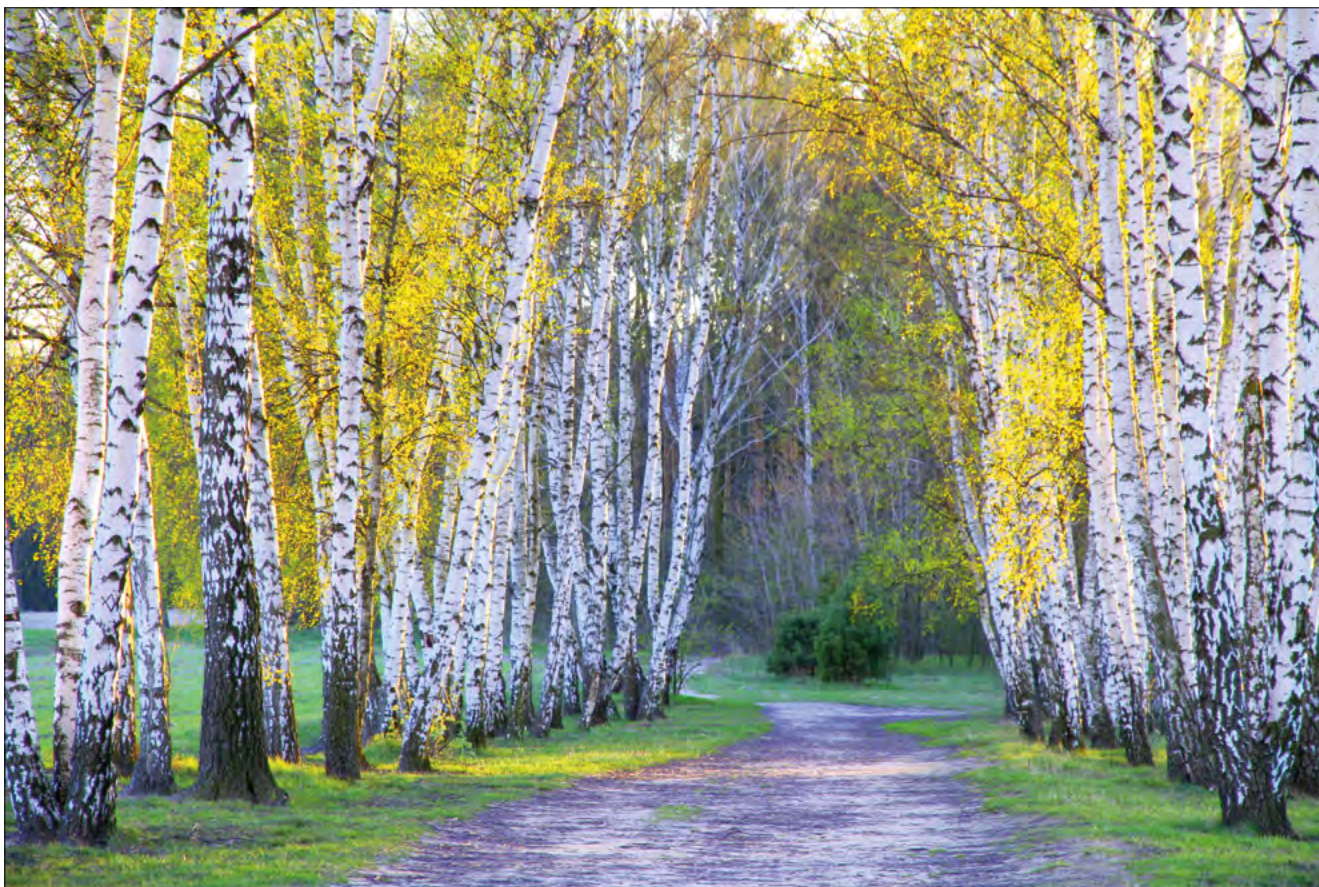
17. LAS

18. DAĞ

19. GRUSZA II

20. BRZOZY II

21. GŁÓG

22. PAGODA

23. WIŚNIE

24. BUKI

25. RÓŻE

26. SŁONECZNIKI

27. SZYSZKI

28. OCZKO WODNE

29. WIŚNIA

30. POLNE KWIATY

31. BANIOCHA

32. WIOSNA

33. TRZCINA

34. KORZENIE II

35. SUCHE DRZEWO

36. BRZEG

37. WISŁA IV

38. WYKROT

39. WISŁA VI

40. WISŁA II

41. WISŁA V

42. WISŁA III

43. NAD WISŁĄ

44. KORZEŃ

45. KORZENIE

46. WISŁA VII

47. WISŁA

DOTYCHCZASOWE WYSTAWY W GALERII BRAMA BIELAŃSKA

1. Henryk P. Hereć;
Oswajanie przestrzeni;
17 września – 24 października 2011
2. Remus Wilson;
Sily pierwotne;
26 października – 21 listopada 2011
3. Antoni Fałat;
Pamiętki rodzinne;
25 listopada – 29 grudnia 2011
4. Ewa Urniaż-Szymańska;
Grafiki;
2–22 stycznia 2012
5. **Nie chcemy walczyć z Polakami.**
Węgierscy huzarzy na ziemiach polskich
latem 1944 roku;
5–16 sierpnia 2015

6. **Maciej Rataj 1884–1940. W 75. rocznicę śmierci;**
20 sierpnia – 6 września 2015
7. Feliks Mostowicz;
Kazachstan – Ursynów.
Droga Feliksa Mostowicza do kraju przodków;
18 września 2015 – 24 stycznia 2016
8. Leszek Marek Krześniak;
Tadeusz Kościuszko: Merczowszczyzna – Solura;
28 stycznia – 28 lutego 2016
9. Wystawa zbiorowa artystów z Meksyku i Polski;
MOSTY: Znad Wisły po Río Bravo;
6–28 lutego 2016
10. Grażyna Kostawska i Piotr Szałkowski;
Czasy kościuszkowskie;
2 marca – 3 kwietnia 2016
11. **Muzeum Polskie w Rapperswilu;**
7 kwietnia – 8 maja 2016
12. Krzysztof Pawłowski;
Pasja;
9 kwietnia – 8 maja 2016
13. Łukasz i Stanisław Hadyna;
Orzeł Biały – znak wolności;
12 maja – 5 czerwca 2016
14. Gustaw Hadyna;
Ojcom naszym;
12 maja – 5 czerwca 2016
15. Marta Staszczuk;
Batiki;
10–30 czerwca 2016
16. Janusz Trzebiatowski;
Pastele;
9 lipca – 14 września 2016
17. **Żoliborz z rodzinnych albumów;**
8 lipca – 18 września 2016
18. Magdalena Latosiewicz;
Oczekiwanie;
15 września – 15 października 2016
19. Jerzy Teper;
W BIELI I W CZERWIENI.
Defensores Poloniae;
19 października 2016 – 9 stycznia 2017

20. Tadeusz Kurek;
Stolice Polski w rysunkach Tadeusza Kurka;
18 stycznia – 12 marca 2017
21. **Narodowa Sztuka Białoruska;**
18 marca – 28 marca 2017
22. **Sienkiewicza drogi do niepodległości;**
7 czerwca – 2 lipca 2017
23. **Plakaty marynistyczne
ze zbiorów Muzeum Niepodległości;**
7–23 lipca 2017
24. **Konstanty Sopoćko – twórca socrealistyczny.
W zbiorach Muzeum Niepodległości
w Warszawie;**
7 lipca – 31 sierpnia 2017
25. Joanna Brześcińska-Roccio;
Continuum... rysunki z ziemi włoskiej;
29 lipca – 3 września 2017
26. Aneta Skarżyński;
Brzoza w kulturze słowiańskiej;
6 września – 28 września 2017

27. Krystian Kwaśny;
drugi plan;
6 września – 8 października 2017
28. Piotr Rafałko;
**100 portretów na 100-lecie
odzyskania Niepodległości**;
13 października – 12 listopada 2017
29. Artur Majka; *I*
mpresje warszawsko-lwowskie;
18 listopada 2017 – 7 stycznia 2018
30. Zdzisław Malinowski;
Mogily PowstańcówStyczniowych;
12 stycznia – 4 marca 2018
31. Jan Tyszler;
Fascynacje Jana Tyszlera;
10 marca – 1 kwietnia 2018
32. **Pamięć. Ofiarom katastrofy smoleńskiej**;
5 kwietnia – 13 maja 2018
33. **Gabinet Bolesława Bieruta**;
19 maja – 22 lipca 2018
34. Paulina Hortyńska;
Śladami miast;
5–29 lipca 2018
35. Małgorzata Wrochna;
Portrety smoleńskie;
2 sierpnia – 9 września 2018
36. Mirosław Szponar;
Józef Piłsudski w kolorze;
14–30 września 2018
37. Dobiesław Gała;
Wyzwalanie;
4 października – 4 listopada 2018
38. Józef Krzysztof Oraczewski;
Ważne znaki.
**Wystawa z okazji setnej rocznicy
odzyskania niepodległości**;
8 listopada – 2 grudnia 2018
39. Sofia Mosiadz;
Transformacje;
8 grudnia 2018 – 13 stycznia 2019

40. Janusz Trzebiatowski;
Tryptyk Armenii. Ołtarz – Pieśń – Z ręki Boga.
Katedra 2017–2018;
23 stycznia – 15 lutego 2019
41. **Dzieła utracone.**
Z przeszłości w przyszłość poprzez teraźniejszość;
21 lutego – 31 marca 2019
42. **Bronisław Wojciech Linke.**
Sprzeciw i zaangażowanie;
3 kwietnia – 12 maja 2019
43. Ewa Urniaż-Szymańska;
W CZORAJ DZIŚ JUTRO?
Wystawa Ewy-Urniaż Szymańskiej;
5–30 czerwca 2019
44. **Traktat Wersalski – 28 czerwca 1919;**
28 czerwca – 28 lipca 2019
45. Tomasz Sarnecki;
W przededniu wolności;
11 lipca – 25 sierpnia 2019

46. **Dziś idę walczyć, Mamo.**
Rysunki Bogusława Lustyka
Godzina W.
Powstanie Warszawskie oczami artysty;
30 lipca – 25 sierpnia 2019
47. **Baon Stołeczny w obronie Warszawy w 1939 r.;**
30 sierpnia – 6 października 2019
48. **Był taki wrzesień;**
10–20 października 2019
49. **Władysław Orkan. Poeta uciśnionych;**
24 października – 8 grudnia 2019
50. **PRACA I PASJA. PIOTR M. ZALEWSKI;**
(13 grudnia 2019 – 19 stycznia 2020)
51. **Dziedzictwo pokoleń dla przyszłości**
Wystawa zbiorowa;
23 stycznia – 16 lutego 2020
52. Towarzystwo Rapperswilskie;
Jan III Sobieski – król, wódz, polityk;
15 lutego – 15 marca 2020
53. **Kłamstwo – wirus cywilizacji**
Wystawa według pomysłu
Tadeusza Zielińskiego;
3 czerwca – 16 sierpnia 2020
54. **TAK NIEWIELU W HEROICZNEJ OBRONIE**
NIEBA NAD ANGLIĄ. POLACY W POWIETRZNEJ
KAMPANII W 1940 ROKU;
27 sierpnia – 27 września 2020
55. **SZLAKIEM DOLINY WISŁY;**
7 października-15 listopada 2020
56. **BATALIONY CHŁOPSKIE**
Armia Polskiego Państwa Podziemnego;
17 lutego – 21 marca 2021
57. Elżbieta Waga;
Przejście;
18 maja – 6 czerwca 2021
58. Małgorzata Podziomek-Kotecka;
MAGIS ART. Od profanum do sacrum;
10 czerwca – 25 lipca 2021
59. Monika Gliga;
CZY WIESZ ILE SYRENEK JEST W WARSZAWIE?;
28 lipca – 22 sierpnia 2021

60. **KRYSTYNA KRAHELSKA.**
Opowieść o dziewczynie,
która oddała swoją twarz
Syrence Warszawskiej;
2–22 sierpnia 2021
61. **Narodowa Galeria**
Niepodległości Polski 100;
28 sierpnia – 14 listopada 2021
62. **Galeria Malarstwa Historycznego.**
Podsumowanie projektu;
9 grudnia 2021 – 30 stycznia 2022
63. **Śladami Tadeusza Kościuszki**
nad Wisłą;
4 lutego – 1 kwietnia 2022
64. **„Dążenie do ideału”**
Zofia Solarzowa;
6–8 kwietnia 2022
65. **Włodzimierz Zakrzewski (1916–1992)**
Postimpresjonista;
28 kwietnia – 8 maja 2022
66. **Pejzaż Polski 2022;**
11–28 października 2022

67. **Historia w portretach zapisana**
Zdzisław Kruszyński 40 lat twórczości;
12 października 2022 – 6 listopada 2022
68. **Kwiaty Polskie 2022;**
2–6 listopada 2022
69. **Oto Dni Krwi i Chwały. Reduta Ordona;**
10 listopada 2022 – 2 lutego 2023
70. **Rakietnicy Królestwa Polskiego;**
10 listopada 2022 – 2 lutego 2023
71. **Pejzaże Orkana;**
Wojciech Noworyta;
7 luty – 8 marca 2023
72. **Karol Lewakowski (1836-1912);**
9–24 lutego 2023
73. **Ballada Napoleńska.**
210. rocznica upadku Księstwa Warszawskiego;
9 marca – 11 kwietnia 2023
74. **Być Kobietą. Twórczość młodego pokolenia;**
Zuzanna Koźlakiewicz;
10 marca – 11 kwietnia 2023
75. **Dzieło rąk naszych wspieraj.**
Judaika inspirowane tradycyjną
wycinanką żydowską Grzegorza Dudały.
Z okazji 80. rocznicy wybuchu powstania
w getcie warszawskim;
11 kwietnia – 16 maja 2023

SPIS TREŚCI

Adam Struzik WPROWADZENIE	7
Tadeusz Skoczek INSPIRACJE HISTORIA, GALERIA WSPÓŁCZESNYCH ARTYSTÓW	11
Janusz Gmitruk PLENERY MALARSKIE – HISTORIA I WSPÓŁCZESNOŚĆ	23
KATALOG	41
Pola i łąki	42
Drzewa i lasy	52
Kwiaty i rośliny	64
Wisła	74
DOTYCHCZASOWE WYSTAWY W GALERII BRAMA BIELAŃSKA ...	87

Kurator Galerii Brama Bielańska
Maciej Jakubowski

Projekty edukacyjne
Lech Marchlewski

Promocja
Dorota Panowek

Projekt graficzny
Natalia Roszkowska

Realizacja poligraficzna
WPK Piotr Walewski

Nakład 200 egz.
Dystrybucja bezpłatna w ramach działalności edukacyjnej

Partnerzy

Patronat medialny

25^{lat} Mazowsze

Muzeum Niepodległości w Warszawie
jest jednostką organizacyjną Samorządu Województwa Mazowieckiego

Organizatorzy

ISBN 978-83-67398-08-4